

9. Экологический туризм на пути в Россию. Принципы, рекомендации, российский и зарубежный опыт / Ред.-сост. Е.Ю. Ледовских, Н.В. Моралева, А.В. Дроздова. Тула, 2002. — С. 82.
10. Котляров Е.А. География отдыха и туризма. Формирование и развитие территориальных рекреационных комплексов. — М. : Мысль, 1978. — 238 с.

ВИКОРИСТАННЯ КУЦОВИХ РОСЛИН ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ ОКОЛИЦЬ С. ЛЯШКІВКИ ЦАРИЧАНСЬКОГО Р-НУ В НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ

Дерев'яно Т.В. , Сиса І.Є.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

На сьогодні рослини є одним із основних джерел для отримання різноманітних лікарських речовин. Більше 30% усіх лікарських препаратів отримують з рослинної сировини. Тому досить актуальним питанням є виявлення серед дикорослої флори тих видів, препарати з яких мають виражену фармакологічну дію і терапевтичний ефект, а також оцінити ресурси лікарських рослин.

З цією метою нами було проведено дослідження лісових насаджень (на базі природного широколистяного лісу сформовані невеликі штучні насадження) околиць с. Ляшківки Царичанського району з метою виявлення цілющих деревних рослин і складання флористичного списку перспективних для використання лікарських видів тощо. Особливу увагу привертають чагарникові види (5), які характеризуються цінними фітотерапевтичними властивостями та широким застосуванням в народній медицині.

Бузина чорна — *Sambucus nigra* L. У лісових насадженнях околиць с. Ляшківки зустрічається досить часто. Квітки бузини містять глікозиди самбунігрин і рутин, ефірну олію, органічні кислоти (кавову, валеріанову, яблучну, хлорогенову), дубильні речовини, вітамін С. Плоди рослини багаті вітамінами, органічними кислотами, цукром та амінокислотами. В ягодах також міститься природний барвник, який можна використовувати у харчовій промисловості, а також тирозин [1, 2]. Застосовується як потогінний, сечогінний і протизапальний засіб. Рекомендують при простудних захворюваннях, хворобах дихальних шляхів (при бронхіальній астмі). Бузина діє жовчогінно, тому її доцільно включати в збори при лікуванні печінки і жовчовідних шляхів. При хворобах нирок і сечового міхура настій бузини надає протизапальну, сечогінну і спазмолітичну дію. Як проносний засіб настої і киселі з ягід бузини застосовують в педіатрії. У народній медицині бузину застосовують і при лікуванні діабету, ревматизму, подагри, а також зовнішньо при опіках, попірлостях, фурункулах, трофічних виразках, для компресів і припарок, для полоскання горла та порожнини рота.

Глід звичайний — *Crataegus oxycantha* L. використовують при різних захворюваннях серцевого м'яза (зокрема, при коронарних порушеннях, що супроводжуються симптомами стенокардії), при гіпертонічній хворобі, при артеріосклерозі, нервово-психічному збудженні, запамороченні, при гострому суглобовому ревматизмі. Квітки та плоди рослини містять кислоти (урсолову, хлорогенову), флавоноїди, сапоніни, сорбіт,

холін, дубильні речовини і ефірні масла. Препарати глоду зменшують збудливість нервової системи і усувають хворобливі симптоми, характерні в клімактеричний період [2, 3].

Шипшина звичайна — *Rosa canina* L. полівітамінна рослина (С, А, В₂, К, Р — в плодах і вітамін Е — в насінні), яка має заспокійливу, антимікробну, в'язку, протизапальну, кровоспинну, сечогінну і регулюючу дію. Лікувальні властивості мають плоди, квітки, листки та коріння. Застосовується при лікуванні неврозів, астенії, недокрів'я, хвороб обміну, гіпертонічної хвороби та атеросклерозу [1, 2, 3]. Вона підвищує опірність організму до інфекційних і простудних захворювань, полегшує їх перебіг, прискорює загоєння ран і переломів. Шипшину бажано додавати в усі лікарські збори. У народній медицині доцільно використовувати при хворобах сечового міхура й нирок (при каменях і піску) як засіб, що знеболює й прискорює процес розсмоктування каменів. Для цього рекомендується вживати саму тільки шкірочку з плодів, висушену й настояну.

Терен колючий — *Prunus spinosa* L. використовують як дієтичний і лікувальний засіб при захворюваннях шлунку та кишечника. Плоди, квітки і кору терну застосовують як кровоочисний засіб, особливо при нашкоєних висипах, масових фурункулах. Квітки терну корисні при різних хворобах печінки. Корені і молода деревина мають потогінні властивості. Плоди терну містять дубильні й ароматичні речовини, пектини, яблучну кислоту, вітамін С, цукри, глікозид пруназин, червоний барвник та мінеральні солі; квітки — ефірну олію, ціаногенний глікозид, флавоновий глікозид, кемпферин, віск та мінеральні солі; листя — дубильні речовини, вітамін С, яблучну кислоту, пектини та глікозид пруназин. У корі значна кількість дубильних речовин, а в корінні знайдено флавоноїди [1, 2]. Листки терну рекомендують як сечогінний і проносний засіб. Відвари з коренів і листків використовують для полоскання ротової порожнини при захворюванні зубів.

Ліщина звичайна — *Corylus avellana* L. Плоди містять жири, білки, азот. Горіхове масло має у своєму складі ненасичені жирні кислоти: олеїнову, лінолеву, міристинову, пальмітинову, стеаринову. Листя містять ефірну олію та глікозид, а кора — ефірну олію і таніни, флобафени, лігноцеринний спирт, бетулін. Листя мають сечогінну і загальнозмцнюючу дію, використовуються для лікування нервових захворювань, анемії, запаленні передміхурової залози, хворобах печінки, лімфатичних вузлів. Настої і відвари допомагають при сечокам'яній хворобі, недокрів'ї, рахіті, авітамінізмі та кишкових захворюваннях. Листова обгортка горіха застосовується в лікуванні шлунково-кишкового тракту, печінки і недокрів'ї. Особлива увага приділяється ядрам плодів. Багатий склад корисних речовин допомагає при ревматизмі, анемії, пухлинах і стомлюваності. Кора має антисептичну та судинозвужувальну властивість [1, 2, 3].

Таким чином, досліджені кущові види володіють цінними лікувальними властивостями, які мають перспективи для подальшого широкого застосування в медицині, зокрема народній, в дослідженому адміністративному регіоні.

Література

1. Гродзинський А.М. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / Андрій Михайлович Гродзинський. — К.: "Укр. енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 1992.

2. Мінарченко В. М., Атлас лікарських рослин України (хорологія, ресурси та охорона) / В. М. Мінарченко, І. А. Тимченко. — К.: Урожай, 2002.
3. Перевозченко И. И. Лекарственные растения. / Перевозченко И.И., Заверуха Б.В., Андриенко Т.Л. — К. : Урожай, 1991.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЛУЧНОЇ ФЛОРИ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Орлова Л.Д., Таран К.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Рослинний світ відіграє надзвичайно важливу роль в існуванні, функціонуванні біосфери та житті людини. Флора лучних фітоценозів, унаслідок різних ступенів зволоження та родючості ґрунтів, дуже різноманітна. На таких лучних ділянках можуть зростати представники більше ніж 70 родин рослин, які мають важливе народногосподарське значення [1, 3, 5].

Під час обстеження лучних травостоїв околиць м. Карлівки Полтавської області нами виявлено 60 видів рослин, які відносяться до 20 родин. Провідну роль на луках відіграють багаторічні трав'янисті рослини, напіврозеткові, літньо-зелені, стрижнекореневі і кореневищно-полікарпічні види, що є характерним для трав'яних флороценотипів [4]. Серед них найширше використовуються у житті людини бобові, злакові, гречкові та айстрові представники лучної флори, інші застосовуються менше.

Приклади застосування окремих виявлених видів наведено нижче.

Куколиця біла (Melandrium album (Mill.) Garcke) Рослина охоче подається на пасовищі великою рогатою худобою та вівцями. В народній медицині корені використовують при тахікардії, ревматизмі, хворобах нирок, безсонні, шлункових хворобах, зубному болю, для припарок до затверділих фурункулів, гемороїдальних вузлів та пухлинах залоз з метою їх розм'якшування і зняття больових відчуттів [2].

Спориш звичайний (Polygonum aviculare L.) Лікарська, кормова, медоносна й фарбувальна рослина. У науковій медицині настої і відвари кореневища застосовують як протизапальний і в'язучий засіб, особливо при кишкових захворюваннях; зовнішньо використовують для полоскання ротової порожнини при різних запальних процесах, лікування ран, фурункульозу, при деяких гінекологічних розладах. Подрібнені кореневища входять до складу в'язучих шлункових чаїв. У народній медицині використовують відвари як сильний кровоспинний засіб, а також при запаленні сечового міхура й жовчно-кам'яної хвороби. Протипоказань до застосування немає [5].

Конюшина лучна (Trifolium pratense L.) Відповідно до досвіду народної медицини, настої і відвари верхньої частини рослини (голівчасті суцвіття з верхівковими листками) слід застосовувати як потогінний, сечогінний, відхаркувальний (при лихоманці та застуді) і бактерицидний засіб. Використовують настої і відвари конюшини при набряках серцевого і ниркового походження, ревматизмі, запаленні сечового міхура. Припарки з відварами листя прикладають до пухлин і ран, а свіжий сік рослини використовують для лікування алергічних захворювань [5].

Перстач сріблястий (Potentilla argentea L.) Рослина містить дубиль-